

Crimen Fori Ecclesiastici

Seu Decretalium Gregorii IX. Pont. Max. Liber V ; Brevi Methodo ad discentium utilitatem Expositus, In quo praecipuae circa Materiam hujus Libri Quinti, quae tum in Theoria, tum in praxi occurrunt, difficultates solvuntur, allatis etiam contrà sentientium fundamentis, & horum solutionibus

Accedunt tres Indices, unus Titulorum initio Operis, duo rerum, & verborum notabilium in calce ejusdem, prior quidem super Tomum praesentem, alter compendiosus super Universum Jus Canonicum

Schmalzgrueber, Franz

Ingolstadii, 1727

VD18 13510827-001

Titulus XXXV. De Purgatione Vulgari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75255](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75255)

solutio videlicet facta est per probationes non integras.

39 Neque obstat textus *can. Mennam* in contrarium allegatus; nam ut *ibi Glossa fin.* notat, Mennas à Papa absolutus fuit sub conditione, nisi postea appareat accusator, vel nova infamia oriatur: vel dici potest, quòd à Papa absolutus fuerit ob quandam necessitatem, ea conditione, ut se purgaret etiam apud Reginam, quòd apud hanc quoque, & priùs esset diffamatus. *Turrecr. in can. cit. §. tertia questio.*

40 Quæritur 10. quæ sit pœna deficientis in Purgatione? *12.* Deficere in Purgatione reus dicitur, cum vel jurare recusat, vel Compurgatores, qui pro ipsius innocentia jurare velint, nullos invenit. Hoc si fiat, pro convicto habetur, ut pœna etiam criminis ordinariâ à Judice Ecclesiastico puniri possit. Sumitur ex *c. cum P. 7. §. deficientem b. tit. & notat Gloss. ibid. V. privare. Sylv. V. Purgatio 7. Menoch. l. 5. præf. 41. n. 3. Farin. prax. crim. q. 86. n. 5. Vivian. in c. cit. in Ration. Vallenf. hic n. 5. Zoes. n. 9. Pirhing n. 37. König n. 8. Wiestner n. 20. Reiffenstuel n. 16.* Mitius tamen ali-

quando cum eo agitur, & pœna arbitrio Judicis temperatur, præsertim si crimen per viam Denuntiationis, vel Inquisitionis in Judicium deductum sit. *Hofst n. 7. fin. Sylv. Wiestner l. cit.* Ratio horum est, quia præsumptio verisimilis, quæ orta est ex infamia, reo in purgatione deficiente, transit in violentam, ex hac autem ad condemnationem procedi aliquando posse, dictum est *Libr. 2. Tit. 23. à n. 15.*

Dixi à *Judice Ecclesiastico*; nam pœna, quæ ab hoc infligitur, non est pœna mortis, vel mutilationis, sed Suspendio ab Officio, & Beneficio, Excommunicatio, Degradatio &c. Aliter loquendum de *Judice Sæculari*, qui gravius pœnis in reum animadvertit: atque hinc *Diaz præf. Canon. c. 152. n. 4.* docet, Clericum propter defectum Purgationis degradatum, & traditum Curie Sæculari, non posse à *Judice Sæculari* puniri pœnâ ordinariâ criminis, quâ Laicus convictus de illo crimine puniretur. *Rationem* dat, quia non est verè, sed interpretativè solum convictus, pro quo Jure Civili non imponitur pœna ordinariâ, sed tantum, si claris probationibus, vel propria confessione convictus sit.

TITULUS XXXV.

De Purgatione Vulgari.

S U M M A R I U M.

1. Definitio Purgationis Vulgaris.
2. &c. Hujus modus olim adhibitus.
6. &c. An sit licita;
9. &c. An rectè prohibeatur?
13. &c. An sententia, lata ex Purgatione Vulgari, à qua non fuit appellatum, possit retractari?

17. &c. An licitus sit ille purgandi modus, qui olim fiebat per celebrationem Missæ, & Sumptionem SS. Eucharistiæ?
19. An liceat provocare ad Judicium Divinum in sinem innocentie ostendende?

1 **Q**uæritur 1. quid sit *Purgatio Vulgaris*, & quis olim fuerit ejus instituendæ modus? *12.* *Purgatio Vulgaris*, sic dicta, quia vulgus eam invenit, & usu induxit, definitur, quòd sit *demonstratio innocentie, vel criminis, vulgo tantum, & temere usurpata, & nullo modo approbata.* Olim pro temporum, & gentium varietate varia rituum solennitate fieri consuevit; præcipuè quatuor modi præ cæteris in usu erant.

2 1. Per *Monomachiam*, quâ criminum falsò accusati cum adversario, sive accusatoribus congressi, quantumvis ætate, viribus, & tractandorum armorum peritiâ inferiores essent, solius innocentie præsidio victores, calumniam depulerunt, ut *Raynaud. de calumn. sect. 3. c. 2. q. 4. & alii referunt.*

3 2. Per *judicium ferri candentis*, Quæ Purgatio olim fiebat hoc modo: pri-

mò dicebantur *Litanie*; sequebantur certæ aliæ preces, & orationes: his peractis aqua benedicta dabatur ad degustandum; denique proferebatur ferrum candens, & culpato dabatur in manus, qui illud per spatium decem pedum portare debebat: & si quidem post tres noctes illa manus apparuisset, absolvebatur culpatus: sin, culpabilis reputabatur. Aliquando verò, præmissis ritibus prædictis, insimulatis criminis, vel aliàs de eo diffamatus, subibat rogam, prunas, aut vomerem ignitum, & calcabat pedibus: & similiter, si illæsus mansisset, pro innocente, si lædebat, pro convicto habitus est. *Raynaud. l. cit. q. 5. Gonzal. in c. fin. b. tit. n. 5. Engl. hic n. 6. Wiestn. n. 2.*

3. Per *Aquam ferventem*, sive bullientem: quæ sic fiebat. Post adhibitos certos exorcismos, & Orationes, accusatus,

tus, vel diffamatus de crimine in eam immittere debet brachium usque ad cubitum, & siquidem illud illatum inde extraheret, innoxius reputabatur; si verò ambulatum, delictum illud, de quo accusabatur, perpetrasset credebatur. Delrio *Disq. Magic. l. 4. q. 5. sect. 1. § 2.* Gonzal. *l. cit. n. 6.* Engl. *n. 6. bic.* Wiestner *ibid. n. 3.*

4. Per *Aquam frigidam.* Per hanc istum in modum fiebat Purgatio. Colligabantur infamato manus dextra cum pede sinistro & manus sinistra cum pede dextro, & sic colligatus projiciebatur in aquam consecratam certo ritu: & quidem si corpus mergeretur, credebatur reus innocens; si autem superferretur aquæ, quasi eum tanquam fontem respuisset aqua, censebatur convictus, cadebatque causâ, ut colligitur ex adjuratione aquæ D. Dunstani apud *tit. Gonzal. l. cit. fin.* Raynaud. *q. 96.* Engl. *n. 6.* Wiestner *n. 3.* Adhibebatur hoc genus Purgationis præcipuè, cum de Veneficio famina aliqua suspecta erat.

6. *Quæritur 2.* an licita sint ista se purgandi rationes? Fuerunt olim, qui honestas, & Christianis valde congruentes existimabant, & propugnabant; sed modo unanimi TT. & Canonistarum consensu rejiciuntur, propter claros textus SS. Canonum. Et quidem 1. per Monomachiam rejicitur aperte *can. Monomachiam 22. fin. caus. 2. q. 5. cura 1. & c. significantibus 2. h. tit.* Ratio est, quia per hanc Purgationis speciem non detegitur veritas, sed sæpe ex DEI permissione prævalent fortior, vel dexterior, ut bene advertunt Abb. *bic. n. 2.* Sylv. *V. Duellum q. 1. n. 2.* Pithing *n. 2. § 7.* König *n. 5.* Neque obstat, quod David cum Goliath sic pugnavit *1. Reg. 17.* quia id instinctu Spiritus Sancti factum est, & publica salus exigebat.

7. *Reliquæ per Judicium ferri candentis,* aquæ ferventis, aut frigidæ reprobantur *c. Mensam 7. & c. consulisti 20. caus. 2. q. 5. item c. fin. h. tit.* Ratio est, quia ferrum candens, & aqua fervens debet naturaliter lædere, sive adurere tangentes illud: item corpus, quod natum non potest, naturaliter mergitur: unde per hujusmodi purgandi modos id intenditur, ut per miraculum DEUS impediatur, ne, qui tangit ferrum ignitum, aduratur, & in aquam projectus, si reus sit, submergatur: quod est tentare DEUM.

8. Idem dicendum de aliis similibus Purgationum generibus, cujusmodi est fluxus sanguinis ex cadavere occisi, præsentem occisore. Ex hac multi hodie arguunt præsentiam occisoris: sed perperam; nam hic sanguinis fluxus incertissimum indicium præbet, cum ex causis incognitis descendat, & sæpius fessit, dum interdum sanguis non effluit, nisi verus inter-

sector adfuerit, aliquando verò effluit, accedente innocentissimo.

Quæritur 3. an enumerata Purgationis Vulgaris genera rectè prohibeantur? *Ratio dubitandi est 1.* quia in Veteri Testamento *Num. 5. v. 18.* simile genus Purgationis præceptum fuit à DEO per aquas amarissimas ad probandum, utrum mulier commiserit adulterium: quod caput insertum est Decreto Gratiani *can. 21. caus. 2. q. 1.* 2. apud Gentiles quoque hoc examen per ignem, & aquam usitatum fuisse constat ex *Sophocle in Antigono,* & narrat Varro, Vestalem Virginem, cum periclitaretur falsa suspitione de stupro, cribrum implèssè aquâ de Tiberi, & ad suos Judices, nulla ejus parte stillante, portasse. Similiter Achilles Taciuss *l. 8. de amorib. Clitoph. pag. 206.* refert, prope Ephesum fuisse fontem, in quem, cum violata pudicitia aliqua arguebatur, cogebatur descendere, juramento prius deposito, se non fuisse violatam: ferebat autem illa hoc juramentum, in tabella collo appensa descriptum secum, & siquidem innocens erat, aqua omnino immota manebat; sin minus, licet vix medias tibias unda aliàs attingebat, intumescere quamprimum cœpit, atque ad collum usque se attollens tabellam contigit. 3. DEUS in Lege nova hujusmodi Purgationem criminum sæpe per miracula confirmavit. Notum est illud S. Cunegundis Imperatricis, & exempla alia habentur passim: sic Brigita Virgo in Scotia cum lignum Altaris in testimonium Virginitatis tetigisset, viride factum fuit; Briccius Episcopus Turonensis, cum falsò accusaretur de crimine, ad satisfaciendum populo, ardentem prunas veste inclusas stringens, usque ad sepulchrum S. Martini veste illæsa tulit; & B. Hildegundis, cum furti accusaretur, ferro candente innocentiam suam ostendit. 4. confirmari videtur ex *Concil. Mogunt. can. 24.* ubi is, qui Presbyterum occidisse fertur, si servus sit, super duodecim vomeres ardentem se expurgare jubetur, prout refert *can. qui Presbyterum 24. caus. 17. q. 4.* 5. talis species Vulgaris Purgationis videtur esse tortura, quæ tamen juxta omnes licitè adhibetur.

Sed dicendum, rectè ejusmodi Purgationes ab Ecclesia fuisse reprobatas. Causa reprobandi multiplex fuit. 1. enim pugnant cum usu SS. PP. & redolent ritum Gentilitatis. 2. continent Tentationem DEI, ad cujus extraordinariam Providentiam, & miraculum per eas temere recurritur, cum tamen plura alia supersint inquirendæ veritatis, & innocentia tuendæ media. 3. hic modus Purgationis præstigiis, & magiæ dat locum, cum per eas petatur effectus, quem causæ ejusmodi neque ex natura sua, neque ex promissione

Divina habent. 4. incertissimum est hoc Judicium, cum comperum sit, occulto DEI judicio per ejusmodi purgationes multos nocentes liberatos, multos innocentes damnatos fuisse: sic refert Author Malici, famosam maleficam, provocantem ad purgationem ferri candentis, cum adjudicata fuisset ad illud ferendum per tres duntaxat passus, per sex passus gestasse indemnem, & ad ulterius gestandum se obtulisse, cum tamen certò esset nocens.

11 Ex quo sequitur, graviter peccare Judicem, qui contra personam aliquam, quasi signo hujusmodi proditam, vel ad condemnationem; aut si prodita non videatur, idcirco ad absolutionem procedit: & ratio est, quia in processu contra reum iudiciis, & probationibus uti oportet, quæ humano, & naturali modo deprehendi possunt, quales non sunt effectus illi, quorum origo superstitiosa, vel saltem nobis incognita est. Laym. l. 4. tit. 10. c. 5. n. 5. König bic. 10. & alii omnes.

12 Neque obstant Rationes dubitandi oppositæ. *Ad 1.* imprimis præceptum illud, tanquam ceremoniale, morte Christi expiravit *c. translato 3. de Conf.* deinde negatur paritas; nam hoc ipso, quòd haustus illius aquæ præscriptus à DEO fuerit, ob promissionem Divinæ assistentiæ fuit medium licitum, & infallibile detegendæ veritatis: circa usum autem Purgationum, de quibus hic agimus, nulla extat Divina institutio, aut universalis Ecclesiæ approbatio. *Ad 2.* hoc ipso, quòd examen hoc apud Gentiles usitatum fuerit, superstitionem redolet; conf. à Christianis usurpandum non est. *Ad 3.* cum DEUS miraculis Purgationem hujusmodi confirmavit, instinctu suo speciali ad usurpationem illius propulit, ut veritas eluceret, & calumnia convinceretur: vel si aliqui ex ignorantia invincibili, aut etiam crassa à DEO postulârunt miraculosam ostensionem veritatis, DEUS in favorem innocentæ petitioni ipsorum annuit; quia bona intentione illud fecerunt: unde regulariter Judicium hoc est illicitum. *Ad 4.* is erat usus antiquus Gallicanæ Ecclesiæ, sed postea per Cælestinum, Innocentium, Gregorium Pont. in præsentem Titulo relatus, prohibitum fuit: & hinc Gratianus *can. qui Presbyterum cit.* & Raymundus *c. qui Presbyterum 2. de Pœnit. & Remiss.* etsi referant reliqua verba textûs, verba tamen *super duodecim vomeres se expurget* omitunt; quia eorum tempore Purgatio ista jam erat vetita. *Ad 5.* imprimis tortura potest sufferri naturaliter sine miraculo, aliter, quàm Purgatio vulgaris, quæ fit per ferrum candens &c. deinde tortura non adhibetur ad probationem criminis, sed ad eliciendam veritatem, urgente dolore: & hinc quamvis tortus per

torturam laesus fuerit, vel dixerit, se esse sustinere non posse, non tamen pro convicto habebitur, nisi insuper crimen confessus fuerit, & hanc suam confessionem extra tormenta, & horum conspectum positus consumaverit. Engl bic. n. 7.

Quæritur 4. an sententia, lata ex Purgatione vulgari, & Jure reprobata, à qua non fuit appellatum, possit retractari? *Ratio dubitandi est;* quia alias regulariter sententia, à qua non fuit appellatum, elapsis decem diebus, transit in rem judicatam, nec retractatur, etsi res aliter se habeat, & instrumenta nova postea reperiantur.

Sed respondendum est affirmativè. Ita Vivian. in c. 3. de Purgat. Canon. Pishing bic. n. 6. & passim DD. Sumitur ex *c. significantibus 2. b. tit.* ubi cum quidam de furto accusati, coacti essent cum accusatore in purgationem innocentie suæ decertare duello, & in eo cecidissent, furtum verò apud alios deinde inventum fuisset, Pontifex contra sententiam datam mandavit Spoletanis, ut bona, quibus illos spoliârunt, restituerent universa.

Ratio responsionis est. 1. Quia delictum (idem dic de cæteris Purgationis vulgaris generibus) est probatio fallax, & conf. sententia, ex eo lata, lata est ex probationibus fallacibus, atqui sententia, lata ex probationibus fallacibus, reperta contraria veritate, retractari debet *c. cum venerabilis 6. 7. intelleximus de except. & tot. tit. c. si ex fals. instrum. ergo &c.* 2. Delictum in casu *c. cit.* oblatum, indichum fuit ex consuetudine loci, adeoque sententia lata ex probatione non integra, igitur sicur sententia lata ex delatione Juramentii, parti facta per Judicem, comperta veritate, retractari potest, ita etiam ista sententia retractari debuit. 3. Sententia hæc lata fuit contra Ordinem Judicium *l. prolatam 4. c. de sent. & interl.* igitur nulla fuit: in d. injusta; quia deinde de injustitia illius constabat. Sed sententia injusta, comperd. injustitia, revocari debet; quia tunc cessat præsumptio, ex qua unice valere potest.

Ex his cadit *Ratio dubitandi* allata superiùs; quia solum illa sententia transire potest in rem judicatam, quæ non est lata contra Leges. Sententia autem, lata ex Purgatione vulgari, contra Leges lata est, quæ cum non teneat, in rem judicatam transire non potest. Neque opus est ad impediendum hunc effectum, ut appelletur à tali sententia *c. sententia 1. de sent. & re judic.* igitur sententia ejusmodi impellere non potest, quin possit rursus contra illum diffamatum procedi, & si desit plena probatio, ei Canonica Purgatio indici.

Quæritur 5. an licitus sit ille purgandi modus, qui olim sequenter fuit usitatus,

tus, per celebrationem Missæ, & sumptionem SS. Eucharistiæ, de quo memini Tit. præc. n. 7. Rationem dubitandi facit S. Thomas, qui apud Suar. tom. 1. l. 1. de Irregularitatibus, c. 3. n. 8. censet, talem Purgationem esse per se malam, & illicitam, ac proinde Concilium Wormatiense, relatum can. sepe 23. caus. 2. q. 3. dum statuit, ut si fiant furta in Monasteriis, & qui hæc committunt, ignorentur, Missa ab Abbate, vel ejus jussu ab alio celebretur, quâ finita, omnes Fratres communicent dicentes, *Corpus Domini sit mihi ad probationem hodie*, errasse, & Decretum ejus per nova Jura, seu Canones revocatum fuisse. Idem dicendum esset de eo, quod dicitur can. fin. q. cit. ubi jubetur Episcopus, vel Presbyter, cui maleficium, vel crimen imputatum est, per Missæ celebrationem innocentem se ostendere.

38 Sed etsi iste purgandi modus, ut bene Pirhing hic n. 5. monet periculosus sit, cum cedere possit in irreverentiam Sacramenti Eucharistiæ, ne ab indignis sumatur, atque ideo rectè abierit in desertudinem; per se tamen licitus est; neque enim uspiam in SS. Canonibus prohibitus reperitur, aut intrinsecam aliquam malitiam continet,

sicut modi Purgationis Vulgaris n. 2. & tribus seqq. relatis. Ratio disparitatis est, quia cum iste purgandi modus non fiat ad Virtutem Divinam per miraculum demonstrandam, Tentationem DEI non continet, sed solum testimonium quoddam est, & confirmatio innocentia.

Disputant hic aliqui, an liceat provocare ad Divinum Judicium, in finem innocentia suæ ostendendæ? Ad quod ego breviter respondeo, & dico, provocationem istam, si fiat extra vindictæ cupiditatem, desperationem, vanitatem, aut aliam vitiosam affectionem, per se sine peccato fieri posse, cum nihil superstitionis habeat, neque species sit Tentationis DEI, sed signum tantum confidentis in conscientia sua animi: addo tamen, provocationem istam esse rem plenam periculi, ac propterea non facilè attentandam. Spectandum etiam, quo fine fiat; nam si fiat bono fine, quia scilicet ita provocans per notoriam injustitiam oppressus est, ut scilicet appareat ipsius innocentia, & Judex iniquus, terrore percussus, ab oppressione desinat, per se licita est. Mortaliter vero peccat, si provocet injustè; quia graviter fuggillat famam eorum, quos citat.

TITULUS XXXVI.

De Injuriis, & Damno dato.

Crimina sæpe conjuncta sunt cum Injuria, & Damno proximi, ut aded Reus, qui de ipsis legitime convictus est, non tantum condemnandus sit ad pœnam, ob crimen commissum luendam, sed etiam

ad reparationem Injuriam, & Damni dati. Hinc merito post recensita Crimina Fori Ecclesiastici, subnectitur de Injuriis, & Damno dato.

§. I.

De Injuria.

S U M M A R I U M.

1. Diversa acceptio nominis Injuria.
2. Definitio istius.
3. &c. Quinam actioni injuriarum non sint obnoxii?
4. &c. Quando presumatur aliquid factum, vel dictum animo injuriandi?
10. &c. Quot modis Injuria inferri solet?
14. &c. Divisio Injuriam in suas species.
17. &c. Personæ, quæ injuriam inferre, aut pati possunt.
21. An pro injuria illata Novitio agere possit Prelatus?
22. Pro illata marito uxor?
23. Pro illata fratri, aut cognato, frater, vel cognatus?
24. &c. Quæ actio oriatur ex injuria, & quæ sit ejus pœna?
30. &c. Quid sit actio ad Pallodium, & quibus, ac quando competat?
34. &c. Quæ pœna inferatur pro Libellis famosis?
37. &c. An is, qui verum crimen alicui objecit, teneatur actione injuriarum?
41. &c. An imminis à pœna sit qui retorsione utitur, & quando?
45. &c. An de injuria conveniri possit qui alteri convitium dixit cum præfatione honoris?
48. &c. Modi, quibus actio injuriarum tollitur.

Quæ